Mejere, *Opiliones*

Mejerne hører til spindernes gruppe (sammen med bl.a. edderkopper og mider); de har leddelt bagkrop, otte meget lange og tynde ben og ingen spindekirtler. Af familien Phalangidae lever over 15 arter i Danmark. Alm. på halvmørke steder nær beboelser, i murspræk ker og udhuse.
– Danmarks Dyreverden 1,218-20.

Mejer 1761ff; »når man knuser et sådant dyrs legeme, så vedbliver benene i meget lang tid at gøre krampagtige bevægelser, det samme er tilfældet med afrevne ben omend i mindre grad« (1), disse bevægelser blev sammenlignet med armenes på en mand, der mejer korn eller græs (2) jf. *høstmand* o. 1770 (3), *høstkone* Strynø (4), desuden mente man, at høsttidens »flyvende sommer« (s. 27) blev skabt af den. *Mølle(r)mand* Mors 1807ff (5), *væver* og *væverknægt* o. 1880 vist fra tysk (6), *vejer* og *vejermand* Tørslev (4), *skrædderben* SVJylland (7), *skrædder* (skrerre) Øster Løgum (8).
Povl Tørring (9), *Peder langlår, Per højrelår, Ole vædderlår* (Wolle vejerlor), *Ole højlår, Helle højelår* alle Jylland (10), *Mads vejrlår* Odsh. (4); vædder- måske oprindelig jysk dial. hvege, hvejre = stå ubeslutsom, gøre usikre armbevægelser jf. *hjonthejre* Thy hørende til hjonte = vralte, vrikke (4), *trip* og *tripkoppe* o. 1770 (11), *hejle, hejli* Jylland (12) sml. stankelben s. 82.
Utak Horsensegnen o. 1890, når dyret kravlede på tjenestedrenge troede de, at de fik utak af husbonden (13); *lykke, lykkebringer* Ølgod, Rødbyegnen (14), *lokka* 'lykke, held' og *vandlokka* Bornholm (15), *frier* MFyn, kravlede dyret på en pige, når man i høsten spiste på marken, ville hun snart få en bejler (16), sml. edderkop s. 29 og nedenfor.
Hølme ØMøn (17), *vandkop* Bornholm (18).
Nogle navne anført under edderkop og stankelben kan gælde mejer.
Færøerne: *torvatrøll* 'tørvetrold' 1800ff (19); Grønland: *niutloog* 'langbenet', *kiudluissok*.

LITTERATUR: (1) *928* 4.1,91; (2) *332* 76f; *659* 13,1223; (3) *26* 2,1768-70,115; (4) *388;* (5) *769* 110; *464* 9,5; (6) *659* 27,1014,1018; (7) *388* (Hoven s.); (8) *178* 1,1978,104; (9) *212c* 2,869 (Plovstrup); (10) *794* 6,1886,127; *212c* 1,743; 2,198, 380,739; *239* 18,1924,100 (Mols); *436c* 70; (11) *434* 4,445; (12) *436* 70; *212c* 1,579,743 og tb. 206; (13) *224* 1,1893,36; *212c* 3,986; (14) *160* 1922/23: 2615 (1878); *224* 1,1893,52,76; (15) *203* 208; *160* 1906/23:640; (16) *224* 1, 52,76; *255* 8,1935,13 (Krarup); (17) *388* (Elmelunde); (18) *794* 6,127; (19) *500* 160.

LEGE OG ORAKLER
Børn tog en mejer i hånden og sagde eller sang: Edderkop med de lange lår, vis mig hvor min kærest' går! – hejli, hejli højelår, vis mig osv. – møller, møller, vis mig hvor min kærest' kommer fra, ellers rykker jeg både lår og ben af dig! (1); hvorefter man ventede, at dyret med et forben ville pege i en retning (Jylland); børn greb om et bagben og sagde: Wolle (Ole), Wolle vædderlår, sig mig hvor min kærest' bor, ellers skal du mist' dit højre lår (Jylland; 2) og hvis et kreatur var blevet borte for hyrdedrengen: Edderkop, edderkop langlår (eller: hejli, hejli humpelår), vis mig hvor mit får går, ellers skal du mist' dit højre lår! – Edder-, edder-, edderkop, sig mig hvor min ko er, ellers mister du dit ene bagben! – Ville dyret ikke lystre, rev drengen bagbenet af og gentog ordren; strakte det et ben ud løb han i den retning det pegede (Jylland; 3); vandlokka, vandlokka, giv mig lidt vand, ellers ta'r jeg dit ene ben! (Bornholm; 4).

LITTERATUR: (1) *769* 110 (Mors 1807); *464* 6, 1883,256 og 9,1888,5 sml. *436* 70 (Vends.); *202c* 2,25; (2) *436* 70; *168* 7,1933,82 (Kalø Vig); *160* 1906/23:2044 (Mørke); *464* 4,352; *889* 29/10 1948; (3) *464* 4,352 sml. *212c* 1,743; *777b* 141; (4) *794* 6,1886,127; *160* 1906/23:640.

Tre mejere vrimler og fører et skyggegråt flimrende spøgelsesliv i en underverden under et gabende barkstykke. – Mejerne vrimler – hu! – · med lange spøgelsestynde · ben – et mylder af gru! *Otto Gelsted.*

LITTERATUR: *270i* 47, *270e* 12.

Edderkopper, *Araneae*

En tynd stilk forbinder forkroppen og den (hos hunnen ofte meget større) udelte bagkrop, på hvis underside der findes 4 eller 6 spindekirtler. Talrige arter i den danske fauna, af hjulspindere alene over 30. Alm. og bedst kendt er KORSEDDERKOPPEN, *Araneus diadematus,* og HUSEDDERKOPPEN, *Tegenaria domestica.*
– Danmarks Dyreverden 1, 221ff.

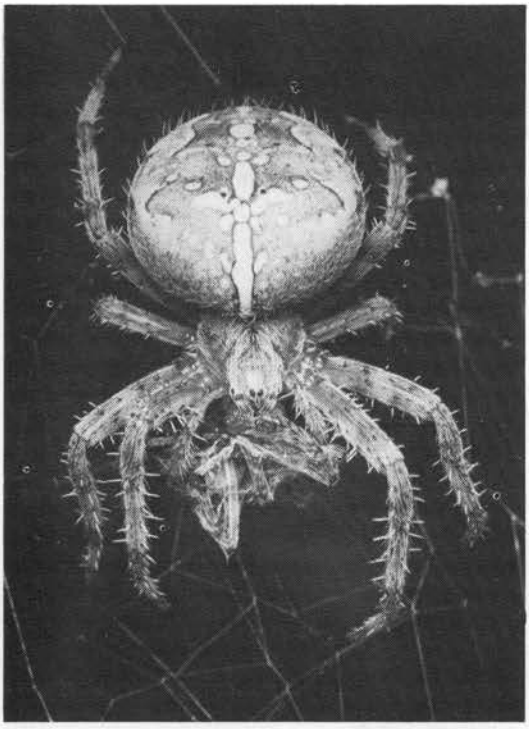

Korsedderkop med bytte. BIOFOTO/Elvig Hansen.

Edderkop, gammeldags etærkop (o. 1300), ederkoppæ (oldengelsk 700-1100 har atorcoppe); af edder = gift (hvormed dyret bedøver byttet) og kop = noget tykt, opsvulmet (1). I persontilnavnet Ederkoppe 1400-t (2) og sønderjyske marknavne 1700-t Ederkopsrøgel, Edderkopsvæle (3). *Korsedderkop* 1801ff, ryggens lyse pletter danner en korsformet tegning (4).
Edderblå, – bleg Læsø 1802 (5), *edderkongle* (= -konkel, se nedenfor) Aventoft SSlesvig (6), *edderbiks* Langeland og *eddertudse* Odsherred, Møn (7).
Spinde-, spindelkok o. 1700 (8), *spinderske* 1838 (4), *spindekone* Møn 1824ff, SJylland, Ærø, Sejrø, Sjælland, Falster, Lolland (9), *spindekvinde* Sjælland, Falster (10), *spindekælling* NSjælland, Roskildeegnen o. 1900 (11), *spinder* (spijnnara) Bornholm (12), *høstvæver* 1784 (13), *væver* o. 1880ff; ØSjælland (14), *ganvatter* 'garnvatter'? Vendsyssel (15).
Konkel SSlesvig, SJylland o. 1860ff (16), omtydet til *konge* (17), i stednavnet Konkel Gråsten s. (18), måske i persontilnavnet Konkel 1400-t (19), formentlig hørende til tysk kanker 'krebs', jysk dial. har kankel, kankelben om stor myg eller klodset dyr.

Tyv Salling om edderkop, der spinder sit net i blomster (20); *nisse* VJylland (21); stor tyk edderkop: *general* Jylland (21), *prokurator* Jylland, er blodsugende (22).
Lykke, lykkeedderkop oftest om lille edderkop (23), *lykkebringer* SJylland og *lykkespinder* MJylland (24), *god ven* Strøby (7); når den spinder sig op foran én, kaldes den *lykke;* firer den sig ned er det en *bejler* Jylland (25) eller *frier* Mors 1807 (26), NFyn, Bornholm (freiara, her om spindelvæv på steder, hvor det ikke burde være) (27), se varsler s. 29.
Gungevove o. 1700 med uvis betydning (28).
Færøerne: *eiturkoppur, lognbrá* 'vindstille + bevæge sig hurtigt'; spindet: *spinnilvevur* 1800ff, *eiturfon* 'edderfnug, -dun', *lokkanet* 'lokkenet' (29); Grønland: *aasiak, nissavarsuk;* edderkopspind i Egedesminde kommunevåben 1969ff, koloniens grønlandske navn Aasiaat betyder 'edderkopstedet'.

Flyvende sommer om spindetråd, der navnlig sent på sommeren svæver i luften eller ligger på markerne sml. s. 36f (30); i september »lader sig til syne over marken et hvidt spindelvæv, hvilket man kalder den bortflyvende sommer; samme hvide spindelvæv driver ved solens varme, så man kan se det flyve omkring i marken« (1648; 31), »der er *mil* på jorden« (Ølgod 1878; 32).
Luftvæv og *sommervæv* 1759-1800-6, *sommerflage* 1800-t, *sommertråd* o. 1820, *sommerspind, lufttråd* o. 1850, *soltråd* o. 1880 (33); *jomfruspind, jomfruens spind, -tråd* 1784-o. 1800 (34) er rester af jomfru Maries klæde faldet til jorden ved hendes himmelfart; *spindelvævssommer* Jylland, også om stadigt, mildt vejr (35), *efterårsvoren* Munkebjergby (36).

Edderkopspind i Egedesminde kommunevåben, Grønland.

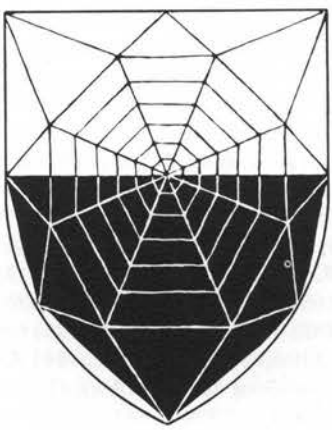

Der er talrige poetiske udtryk og megen overtro forbundet med edderkoppens spind. Træsnit i Chr. Richardt og G. Rode: Fortællinger og Vers for Store og Smaa, København u.å.

LITTERATUR: (1) *626* 79; *434* 5,202; (2) *363* 2.1,241; (3) *156* 5,293; (4) *332* 76; (5) *61* 155; (6) *423;* (7) *388;* (8) *434* 4,65; (9) *667* 268; *903* 6,1848, 711; *571* 539; *212c* tb. 346; *450* 5; *856* 176; *388* (Elmelunde); *281c* 161 (o. 1850); (10) *279* 221; *388;* (11) *226* 1955,19; *234* 1920,96; (12) *203* 321; (13) *659* 8,1298; (14) *388* (Smørum, Kirke-Skensved); (15) *889* 15/10 1948 (Skæve); (16) *66* 1,135; *212c* 2,267 jf. 86; *423* (Rømø); (17) *459* 1,322; (18) *156* 6,492; (19) *363* 596; (20) *103* 1952; (21) *436* 182; *212c* 2,688; (21) Uge-Revuen nr. 19, 1949; (22) *212c* tb. 323; *76c* 298; (23) *720* 185 (1911); *688* 56; (24) *212c* 2,476 (Holstebro); *224* 1,1893,36; (25) *212c* 2,476; *76b* 63; *388;* (26) *769* 41; (27) *725* 508; *203* 430; (28) *434* 2,103,589; (29) *500* 160; *393* 63,262,451; (30) *643b* 72f; (31) *919* 185; (32) *160* 1922/23:2615; (33) *659* 13, 35, 37 og 20,1394,1446,1459,1462; (34) *659* 9,811; (35) *212c* 3,493 og tb. 346 (Als); (36) *160* 1906/23:378 (1909).

VARSLER

Kvinder kan almindeligvis ikke døje edderkopper ... Manden jages ud af sin lune seng og får ikke fred før edderkoppen er bragt udendørs, helst aflivet *Erik Bertelsen* (1).

Han tjener ingen mand, ret ingen kan behage
hans væv, og pigen mest kan ham ej fordrage,
thi bliver han forhadt, bortjages her og der
til han did kommer, hvor ingen ser ham mer
Peder Syv (2).

Men edderkoppen er også et lykkedyr, som ikke må dræbes (3) – det giver uheld (4), så dræber eller knuser man sin lykke (5), man viser lykken fra sig (6). Når der fejes spindelvæv ned må den først sete edderkop ikke slås ihjel (Læsø; 7). Dræber man edderkopper kommer sygdom i besætningen (Tingsted 1819; 8), fårene dør (Jylland; 9), så bli-

ver det regnvejr og når det tordner vil lynet slå ned (10).
Ser man en edderkop skal man spytte på den, det bringer lykke (Amager; 11).
Spinder den sig ned fra loftet eller en gren, foran ansigtet, i håret betyder det lykke, og man må da ikke forstyrre eller fjerne den (12):

Såsnart en edderkop mon' over hende hænge,
da er det meget godt, den fører lykken med,
ja hun formoder sig stor rigdom på det sted
H. St. Sehested, Pigernes Dyd- og Laster-Spejl (1600-t).

Vender edderkoppen selv og kryber tilbage, varsler det lykke (13), svinger den frem og tilbage kommer der et brev (Vendsyssel; 14) eller et ønske opfyldes (15). Når den befinder sig i brysthøjde skal man gribe tråden og tre gange omkring hovedet »spinde sig ind i lykken« uden at tråden brister (SSlesvig; 16); man skal løfte hånden og lade dyret fortsætte på den, kravler det ud på lillefingeren er lykken helt sikker (1862; 17). En korsedderkop bringer lykke til huset og man fanger fluer til den; kan man få den til at kravle hen over patient bliver vedkommende helbredt (Kirkehelsinge; 18). Man tager en edderkop i hånden og siger: bitte edderkop, vis mig hvor min lykke kommer fra! – det ses af den retning dyret vælger (Mors; 19). Det bringer lykke at se en edderkop midt på dagen (20); får ældre træt person imod aften øje på en spindende edderkop, kan ventes en behagelig aften (Flensborg; 21).
Herman Bang så, mens han lå syg, en edderkop fire sig ned fra loftet over hans seng, og i feberdrømmen stod en mand ved fodenden og sagde: Edderkop betyder lykke. »Betyder det, at jeg skal dø?« spurgte Bang, men manden gentog blot: Edderkop betyder lykke (22).
»Som passager i en vens vogn var jeg på et hængende hår nær blevet knust ved et sammenstød med en bus. Han kastede vognen til siden, den snurrede en halv gang rundt og stod stille. Og i det øjeblik hejsede en edderkop sig ned fra bilens tag, lige foran mit ansigt. Edderkop betyder lykke« (23).

En lille edderkop og navnlig den lille røde (jordmide? s. 41) er lykkebringende hvis den længe uopdaget har opholdt sig på ens tøj (24), og det gælder især, når den kravler på en lomme (Als ØJylland; 25), sml. navne s. 27. Finder bruden en edderkop på kjolen, varsler den lykke for hende (Nebel; 26); der er noget meget glædeligt i vente hvis den kryber hurtigt omkring på én (27), eller man siger, at kællingerne da har travlt med at sladre om én (28).
Færøerne: Edderkoppen er et lykkedyr når den spinder sig ned fra loftet foran ansigtet; man skal lade den lande på tøjet og med tråden løfte den over skulderen; man skal give den fred til at spinde; det siges, at den undertiden spinder sig ned foran præsten på prædikestolen, og han løfter den da op om hovedet (29).

Men edderkopper varsler også om negative forhold. Spinder en edderkop om morgenen ned foran ens ansigt, får man den dag sorg og ulykke (SSlesvig; 30); man skal dø inden året er omme (ØJylland; 31), det gælder også hvis den ses på maden man spiser (32), det betyder kommende ulykke, hvis den løber på ens tøj (Sostrup NSjælland; 33), sker det om morgenen kommer ulykken inden aften (Sorøegnen; 34). En kravlende edderkop varsler død og elendighed (Anholt o. 1890; 35).
Usædvanligt mange edderkopper og spindelvæv i stuen varsler sygdom og død i familien eller besætningen (32).
Ved at løfte spindtråden kan man se, hvad der venter én: stor lykke når edderkoppen spinder opad, men spinder den nedad går lykken samme vej (Møn; 36); opad: lykke, nedad: ulykke (37), bevæger den sig først ned og vender foran ansigtet betyder det lykke, men er den pludselig forsvundet varsler det megen fortræd (1860ff; 38). Spinder stor edderkop sin tråd på et menneske, varsler det død, men en lille edderkop bringer lykkens budskab (Anholt, Angel; 39). Kravler sort edderkop på én får man sorg, en grå betyder glæde (Højberg Viborg a.; 40). Ses edderkop tidligt om morgenen: sorg; ved middagstid: lykke tredjedagen efter; om aftenen: en grav (Torup NSjælland; 41).

Edderkopper, der spandt sig ned foran unge piger, blev ligesom spindelvæv på stue- eller køkkenlofter kaldt *friere* og betød, at der snart kom en bejler, lige så mange bejlere som spind, jo større edderkop desto rigere, men også grimmere, jo mindre jo fattigere men til gengæld kønnere; spinder den ned til jorden eller hen imod pigen er bejleren trofast, men op igen: ikke til at stole på (42). Til pigen, dyret færdes på, siges: der er en frier på dit ærme? eller: nu kommer der en frier til dig! (43) sml. navne s. 27.
Den som i høst væver »gammelkonesommer« skal stå brud inden jul – dette siges, når ung pige går over en mark og får håret fyldt med spindelvæv, så det ligner et slør (Tjæreby; 44).

Nyt spind i vinduet betyder, at der kommer nysgerrige gæster (Kirkehelsinge; 18); ses en edderkop kravle hen over gulvet kan samme dag ventes besøg af en falsk person (Tønder; 45); spinder den ned fra loftet til et bord eller fra bordenden til gulvet kommer en fremmed og sætter sig dér (Jylland; 46). Hæfter den et hjørnespind så trekanten er fri: der kommer snart penge til huset (VSjælland, Lyngby ØJylland; 47), spinder edderkop i mørke foregår der lyssky ting i huset, derfor fanger man den og bærer den uden for og siger: skrub af, din slemme kop! (Kirkehelsinge; 18).
Går en *nisse* på ens tøj får man snart nyt tøj af samme slags som det dyret ses på, eller man bliver den dag ikke skældt ud (Jylland; 49); fik hyrdedreng en *hejli* på sig undgik han tærsk den dag (Vendsyssel; 50).
Drømmer man, at man dræber en edderkop, betyder det ulykke, men blot at se den varsler lykke og rigdom: »edderkopper – ulykken stopper« og »drøm om edderkop · tyder på lykkens top« (51).

VEJRVARSLER

»Blandt alle dyr gives der næppe noget, der stærkere forudføler vejrligets forandringer end edderkoppen, som derfor også i hensyn til vejrligets forudforkyndelse overgår vore barometre og i flere end én henseende er at foretrække. Thi edderkopperne forkynder os med deres adfærd det forestående vejrlig vel 10, 12, ja endog 14 dage i forvejen, altså langt tidligere end barometeret« (1804; 52).
Spinder hænge-edderkoppen (hjulspinder) i regnvejr lange hovedtråde og arbejder flittigt vil vejret snart bedre sig. Anlægger den nye hovedtråde og spinder dem langt fra hinanden, eller begynder den at lægge æg, holder vejret sig længe smukt. Kommer hjørne-edderkoppen frem fra sit smuthul, varsler det smukt vejr, og benene strækker den desto længere ud af hulen jo længere det gode vejr holder sig. Er der regn, blæst eller storm i vente spinder hængeedderkoppen slet ikke eller kun egerne i »hjulet«, i sidste fald vil blæsten ikke vare ret længe. Forsvinder disse edderkopper eller de spinder meget korte støttetråde, kommer langvarig regn, men vejret bliver snart smukt igen hvis de under regnvejret begynder at arbejde med spindet. Sidder hjørneedderkoppen i hulen med ryggen eller bagkroppen udad, vil det regne længe og meget. Der kan ventes kulde og frost når de i husene overvintrende hjørneedderkopper løber hurtigt hid og did, er meget flittige og slås om de færdige spind. Kulden bliver 9-12 dage senere hård og langvarig, hvis de om natten bygger flere væv over hinanden, og et tørt år når de i marts-april spinder lange tråde nedad (1804; 52).
Driver spindelvæv i luften og der af træer o.a. planter flyver noget dunlignende, kommer søndenvinden med våde dage og et uroligt vejrlig (1500-1600-t) (53).
Vejret bliver godt når edderkopperne sidder stille (1821; 54), tør og klar luft hvis de kommer frem af deres skjul og er flittige (1840; 55).
Firer edderkopper sig i lange tråde ned fra taget bliver vejret smukt dagen efter (Roskildeegnen; 56); mange spindelvæv på hustagene varsler langvarig tørke (1840; 55). Edderkopper spinder ikke natten før regnvejr (57), ses de om morgenen kan ventes snarlig regn (Jylland; 58).
Er markerne overtrukket med spind bliver vejret godt samme dag (59), det er et tegn på flere dages tørvejr (60). Spindelvæv på græsset om aftenen viser, at det næste dag bliver tørvejr med østenvind (Bogø; 61); er jorden om efteråret fyldt med spindelvæv skal det vaskes (regnes) eller blæses af (Jylland; 62). Mange duggede spind om morgenen varsler storm (Flakkebjerg; 63).
»Flyvende sommer« giver snarlig frost (64). Er havehækkene overspundet med svævet slår vinden om i sydøst, som i efteråret er den rigtige *ålevind* for fiskerne (Agersø; 65).
En edderkop klatrende på ruden betyder godt vejr (66).
Er der ved Sankt Hansdag 24/6 meget spindelvæv på jorden bliver lammene fede (67).
Færøerne: en slags spindelvæv kaldt *hyggja* på grøfter og tage varsler nordenvind (68).

LITTERATUR: (1) *56j* 32; (2) *720* 1797, 147; (3) *464f* 3.2,99; *794* 5,1887,188; (4) *160* 1906/23:52, 491 m.fl.; (5) *794* 5,1887,182f; *160* 1930/5:1091, 2515(1918); (6) *464* 4,1879,361; (7) *284b* 219; (8) *160* 1936/1:825 jf. *74* 209; (9) *464f* tb. 1,117 (Skallerup); *160* 1930/5:1605; (10) *160* 1930/5: 889, 1037; (11) *436c* 54; (12) *794* 5,1887,182f; *464* 9, 1885,5 (Mors); *464f* 3,133; *160* 1906/23:1408 (1915); *878b* 194; (13) *464f* 3,133 (V. Jølby); (14) *160* 1906/23:1188 (Hørmested); (15) *160* 1906/ 23:294,503 m.fl.; (16) *160* 1906/30:3312,3345; (17) *464f* 3,133; (18) *160* 1906/23:294; (19) *464* 9,1885,5; (20) *688* 56,58; (21) *160* 1906/23:3267 (1934); (22) *630g* 35; (23) *630g* 35f; (24) *436* 18; *160* 1906/23:3 (1916); (25) *160* 1906/23:2234 (1916); (26) *160* 1906/23:2234(1921); (27) *364* 29/4 1942; (28) *688* 58; (29) *717* 102; (30) *160* 1906/23:3267 (1924), 3335 (1932); (31) *160* 1906/ 23:2224 (1935); (32) *885* nr. 132,1942; (33) *160* 1906/23:81; (34) *160* 1906/23:482 (1911); (35) *464e* 87; (36) *794* 5,1887,183; (37) *464* 4,1879, 361; *160*